

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Современное хореографическое образование нуждается в использовании новейших технологий при преподавании разных хореографических дисциплин, которые повышали бы эффективность обучения, воспитания и развития студентов.

Ключевые слова: хореографическое образование, педагогические технологии.

Одним з головних завдань педагогів є створення таких умов діяльності, забезпечення такого рівня мотивації, постановка студента в таку ситуацію, яка передбачає вибір між ремісницьким і творчим, авторським відношенням до власної діяльності, створення умов для самоактуалізації, самореалізації особистості. Навчання може переслідувати поряд з іншими наступну ціль: спонукати, з одного боку, до розширення уявлення про сучасні процеси, ідеї, а з іншого боку, до пошуку, до діяльності через прийняття, визнання або, можливо, відторгнення, в тому числі й на асоціативному рівні, інформації, яка отримується.

Це завдання може бути здійснимим, якщо погоджені мета й місце, зміст і форми інформації, яка отримується, її пряме та опосередковане використання в процесі підвищення професійної майстерності студента. Велике значення мають методи активного навчання.

Будь-яке навчання за своєю сутністю є створенням умов для розвитку особистості, тому воно є розвивальним, особистісно орієнтованим. Проблема полягає в іншому: як розуміти особистість, де шукати джерела її розвитку.

Система хореографічної освіти змінюється: пропонується інший зміст, інші підходи – інноваційні й технологічні, нові варіанти програм, а разом з ними й навчальних посібників. Існуючі посібники з хореографії відтворюють лише тренінговий матеріал, розкривають систему і принципи роботи з опорно-руховим апаратом людини для формування належних хореографічних вмінь і навичок (В.Костровицька, В.Захаров, Н.Базарова, В.Мей, Г.Березова, Н.Трасов, Є.Зайцев тощо). Та все ж не потрібно забувати, що робота хореографа перш за все пов'язана з людьми. Необхідно враховувати при роботі з дітьми, студентами, колективом не лише їх анатомічні та фізіологічні якості і розвивати саме їх, а й психологічні особливості як окремої особистості так і всього колективу. На жаль, досягнення сучасної педагогіки та психології майже не використовуються у хореографії. У більшості випадків викладання хореографічних предметів проходять як тренування, передавання майстром свого досвіду учням, проте педагогічні прийоми та методи рідко використовуються, а якщо й використовуються, то лише фрагментарно, безсистемно. Не можна забувати, що хореографічна освіта включає не лише навчання, а й виховання, формування моральних, естетичних та інших, не менш важливих, якостей людини та всебічний розвиток особистості. Сучасний світ вимагає комплексного підходу до навчання молоді.

Сьогодні багато говориться про застосування педагогічних технологій при викладанні різних дисциплін у вищій школі. Особливо це стало актуальним при переході до кредитно-модульної системи навчання. Звичайно, це торкнулося і дисциплін мистецького циклу, зокрема, хореографії. Як найефективніше використати досягнення сучасної педагогіки у галузі педагогічних технологій навчання при викладанні хореографічних дисциплін? Спершу розглянемо, що таке «педагогічна технологія». Поняття «технології в навчанні» виникло давно й стосується всіх дисциплін, що вивчаються в усіх навчальних закладах. Саме за допомогою технологій входить у світовий простір нова система освіти в Україні.

У перекладі з грецької «технологія» означає «сукупність способів переробки матеріалів, виготовлення виробів і процеси, що супроводять ці види робіт» (Словник іншомовних слів . – К.: Наук. думка, 2000. – с. 665). Поняття «технологія» складається з двох слів – «техно» й «логія». «Техно» означає «майстерність», а «логія» - «вчення», «слово». Отже, виходячи з цього, «технологія» - «вчення про майстерність».

Освітньою технологією будемо називати комплекс, що складається з: деякого уявлення про плановані результати навчання; засобів діагностики стану тих, кого навчають; набору моделей навчання; критеріїв вибору оптимальної моделі для конкретних умов. Його складовими є: технологічна схематичність, науковість, системність, керованість, ефективність, відтворюваність. Умовне зображення технології процесу за допомогою поділу його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними. Кожній педагогічній технології має бути властива опора на визначену наукову концепцію засвоєння досвіду, наукове обґрунтування процесу досягнення освітньої мети. Педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логічність процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність. Припускає

можливість: покладання мети, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів. Сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні гарантувати досягнення визначеного стандарту навчання, бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами. Можливість застосування педагогічної технології в інших однотипних освітніх закладах, іншими суб'єктами (за Internet-виданням).

Про педагогічні технології є багато висловлювань. У роботі Г.Селевко «Современные образовательные технологии» наводиться ряд тлумачень цього поняття: «Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності, мистецтві» (тлумачний словник); «Педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу» (В.Беспалько); «Технологія – це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану» (В.Шепель); «Педагогічна технологія – це продумана в усіх деталях модель спільної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов...» (В.Монахов) [8, 14 – 15].

М.П.Капустін у монографії «Педагогические технологии адаптированной школы» (М.: ИЦ «Академия», 2001. – 216 с.) трактує це поняття таким чином: «Педагогічна технологія – це система соціально перевірених та впорядкованих норм і правил, що відображає закономірності розвиваючого процесу в тих чи інших освітніх формах, яких дотримується педагог, керуючи розвитком як самого процесу, так і його учасників [с.4].

Видана у Москві в 2001 р. «Педагогіка» (ред. С.А.Смирнов) розглядає поняття в такому напрямі: «Під технологією слід розуміти сукупність і послідовність методів і процесів перетворення початкових матеріалів, що дозволяють отримати продукцію із заданими параметрами» [с.247].

В Україні вийшло декілька праць, присвячених розглядуваній проблемі. Серед них посібник «Педагогічна технологія» (укладачі І.Ф.Прокопенко та В.І.Євдокимов) (Х.: Основа, 1995); «Освітні технології» (за ред. О.М.Пехоти) (К.: АСК, 2002. – 225 с.). В останній автори зазначають, що «Технологія навчання відображає шлях засвоєння конкретного навчального матеріалу в межах визначеного предмета, теми, питання» [с.23], «Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання» (Пометун О.І. та ін.) (Київ АСК, 2005. – 192 с.), «Сучасні шкільні технології» Ч.І та Ч.ІІ (упоряд. І.Рожнятовська, В.Зоц) (К.: Ред. загальнопед. газ., 2004 – 2005).

Поняття «педагогічні технології» має в своїй основі не два процеси, як в «освіті» (навчання і виховання), а три – навчання, виховання і розвиток і вживається на трьох рівнях:

- загальнопедагогічний рівень: загальнопедагогічна технологія характеризує освітній процес у певному регіоні, навчальному закладі на певному етапі навчання. Тут педагогічна технологія синонімічна педагогічній системі: до неї включається сукупність ідей, змісту, засобів і методів навчання, алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів процесу;

- частковометодичний рівень: частковопредметна педагогічна технологія вживається у значенні «часткова методика», тобто як сукупність методів і засобів для реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмета, групи, викладача (методика викладання предметів, компенсуючого навчання, роботи викладача);

- локальний (модульний) рівень: він є технологією окремих частин навчально-виховного процесу, розв'язання часткових дидактичних і виховних завдань (технологія окремих особистісних якостей, технологія заняття, засвоєння нових знань, технологія повторення й контролю матеріалу, технологія самостійної роботи тощо).

Теорія і практика в навчанні – два поєднані аспекти єдиного процесу пізнання. Успішність формування системи хореографічних знань, умінь і навичок, а також розуміння їх життєвості та усвідомлення як засобів перетворення дійсності визначається тим, наскільки правильно реалізується принцип зв'язку теорії і практики в усій системі викладання хореографічних дисциплін.

Процес вивчення хореографічних дисциплін – невід'ємна частина структури та організації сучасної мистецької освіти, хоча, можливо, і всього педагогічного процесу, оскільки у школах нового типу заняття з хореографії стають обов'язковими. Основними функціями навчання хореографії з використанням технологій є освітня, виховна та розвиваюча. В сукупності вони формують і розвивають особистість студента. Освітня функція навчання хореографії сприяє перетворенню хореографічних знань у надбання вихованця, що навчається, виробленню умінь і навичок і застосування їх на практиці. Виховна функція формує світогляд, високі моральні якості, естетичні смаки, вміння в практичній діяльності. Розвивальна функція формує творчу особистість. Їх реалізація вимагає застосування сучасних педагогічних технологій.

Педагогічні інновації пов'язані сьогодні із застосуванням інтерактивних (від англ. *inter* — взаємний, *act* — діяти) методів у навчальній та виховній діяльності викладача. «Інтерактивний» означає: здатність взаємодіяти в процесі бесіди, діалогу з кимось (комп'ютером) або кимось (людиною).

Отже, інтерактивне навчання — це насамперед діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача та студента.

Які ж основні характеристики використання в хореографії інтерактиву? Передусім — це спеціальні форми організації пізнавальної діяльності, які передбачають конкретні завдання. Понад 2400 років тому Конфуцій висловив таку думку: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію». Ці три прості твердження дозволяють обґрунтувати необхідність використання активних методів навчання. Дещо змінивши слова великого китайського мислителя, можна сформулювати кредо їх використання таким чином: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я чую, бачу, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром».

Набагато важливіше навчити, ніж просто розповісти. Процес навчання студентів – не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову студента. Він потребує напруженої розумової роботи студента і його власної активності у процесі навчання.

Суть використання інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. В умовах музичної освіти – це співнавчання (колективне, кооперативне навчання, навчання у співпраці), в якому і викладач, і студенти є суб'єктами. Викладач виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи студентів. Застосовуючи інтерактивні технології при викладанні хореографічних дисциплін, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. Вони найбільше сприяють формуванню в студентів практичних умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні.

Під час практичних занять з предмету «Мистецтво балетмейстера» викладач може запропонувати таку активну форму роботи. Студентові пропонується виступити у ролі балетмейстера-постановника, виконуючи завдання «Етюд з одним актором». За цією формою роботи один студент виступатиме у ролі виконавця, інший – постановника. Постановник ставить твір, виконавець своєю манерою виконання доповнює створюваний образ. Обидва студенти виступають як співавтори. В процесі роботи над образом має постійно відбуватися обговорення підбору хореографічної лексики, оскільки у спілкуванні може створитися повноцінний образ. Подібні завдання можна запропонувати студентам на практичних заняттях з історії костюму, запропонувати студентам створити елементи костюму до танцю, який би підкреслював його художній образ (при цьому можливе здійснення міжпредметних зв'язків між дисциплінами «Фольклор України», «Народно-сценічний танець» та «Історія костюму»).

Застосування інтерактивних технологій у хореографії забезпечує глибину вивчення навчального предмету, оскільки студенти мають можливість його засвоїти на різних рівнях пізнання (розуміння, застосування, аналізу, синтезу, оцінки), набувають у галузі хореографії вмінь і навичок, необхідних для майбутньої роботи в якості педагогів-хореографів. При цьому підвищується роль студентів у навчанні. Вони стають більш активними, приймаючи важливі рішення щодо своєї педагогічної діяльності. Змінюється основне джерело мотивації навчання. Вона детермінується внутрішнім інтересом самого студента.

Інтерактивні технології потребують певної зміни життя групи, а також значної кількості часу для підготовки як студентам, так і педагогу. Варто почати з поступового застосування цих технологій. Як педагогові, так і студентам треба звикнути до них. Можна навіть скласти план їх впровадження. Краще старанно підготувати декілька занять у навчальному році, ніж часто проводити наспіх підготовлені «ігри».

Можна провести особливе «організаційне заняття», створити разом з студентами «правила роботи в групі». Налаштувати їх на старанну підготовку до навчальних семінарів-практикумів. Використати слід спочатку прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, мозковий штурм тощо. Коли з'явиться досвід подібної роботи, такі заняття проходитимуть набагато легше, а підготовка не потребуватиме багато часу.

Приклад правил ведення дискусії (які можуть бути розроблені у співпраці студентами і викладачем)

1. Говорити по черзі, а не всім одночасно.
2. Не перебивати того, хто говорить.
3. Критикувати ідеї, а не особу, що їх висловлює.
4. Поважати всі висловлені думки (точки зору).
5. Не сміятися, коли хтось говорить, за винятком, якщо хтось жартує.
6. Не змінювати тему дискусії.
7. Кожна думка має право на існування.
8. Важлива думка кожного учасника дискусії.

Подібні правила можна розробити для кожної форми роботи на занятті. Бажано, щоб правила не нав'язувалися викладачем, а створювалися студентами, або у співпраці викладач-студенти.

Деяким викладачам буває складно розкривати себе перед студентами, висловлювати особисту думку щодо матеріалу, показувати некомпетентність у деяких питаннях. Безумовно, не всі викладачі «створені» для інтерактивних технологій. Проте їх використання дає можливість для фахового зростання, для зміни себе, для навчання разом з студентами. Зробити перший крок допоможе сам новий підхід до навчання та його мети, за якого викладач відверто може визнати себе не спеціалістом і отримати «право» не знати відповіді на ті або інші запитання (до того ж багато запитань з будь-якого предмета не мають однозначної або єдино правильної відповіді). З іншого боку, після декількох старанно підготовлених занять викладач зможе відчутти, як змінилося ставлення до нього студентів.

Використання інтерактивних технологій — не самоціль. Це лише засіб для досягнення такої атмосфери, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дасть можливість дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання. Усе сказане вище, звичайно, не означає, що потрібно використовувати лише інтерактивне навчання. Для навчання важливі всі рівні пізнання і всі види методик та технологій.

Література

1. *Беспалько В.П.* Педагогика и прогрессивные технологии обучения.— М., 1995.
2. *Бордовский Г.А., Извозчиков В.А.* Новые технологии обучения: Вопросы терминологии // Педагогика. — 1993. — № 5.
3. *Монахов В.М.* Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса.— Волгоград, 1995.
4. *Назарова Т.С.* Педагогическая технология: новый этап эволюции? // Педагогика. — 1997. — № 3.
5. *Освітні технології* / За ред. О.М.Пехоти. — К.: А.С.К., 2002.
6. *Питюков В. Ю.* Основы педагогической технологии. — М., 1997.
7. *Прокопенко І. Ф., Євдокимов В.І.* Педагогічна технологія.— Х., 1995.
8. *Селевко Г.К.* Современные образовательные технологии. — М.: Народное образование, 1998.

УДК 378.147:78

Ляшенко О.Д.

НОВИЙ ПІДХІД ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

В статье рассматривается методологическая основа профессиональной подготовки будущих учителей музыки и художественной культуры. Автор раскрывает два уровня системы образования: технологию обучения и педагогическую технологию.

Ключевые слова: герменевтический подход, педагогическая технология обучения, художественно-педагогическая интерпретация музыкального произведения.

Складні й глибокі кризові проблеми, що спостерігаються у сфері професійної освіти на світовому рівні, повною мірою стосуються України. На сучасному етапі підготовки спеціаліста вищого навчального закладу має місце невідповідність між сучасними вимогами й чинною системою освіти, яка неповною мірою дозволяє перебудувати стосунки людей, підвищити професійний рівень майбутніх учителів, розвинути їхні особисті якості.

Важливого значення ці проблеми набувають і в аспекті підготовки вчителя музики та художньої культури, який має володіти мистецтвом навчання і виховання, бути одночасно музикантом-професіоналом і мистецтвознавцем, лектором і педагогом-вихователем.

Незважаючи на різноманітні дослідження в галузі професійної підготовки майбутніх учителів музики (Л.Арчажнікова, Г.Падалка, О.Щолокова та ін.), є потреба у визначенні її нових перспективних шляхів а також у забезпеченні умов найповнішого розкриття здібностей особистості та її професійних якостей.

Результативним розв'язанням цих проблем в умовах сучасної вітчизняної педагогіки є орієнтація педагогів на нову філософію освіти, відповідно до якої ідеї гуманізації, гуманітаризації стають провідними, а головна мета полягає не тільки в засвоєнні знань, набутті вмінь, навичок, а насамперед у вихованні почуттів і розвитку розуму. Така освіта дасть можливість змінити концептуальні підходи до професійної підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін.

Істотною стороною такої підготовки є використання герменевтичного підходу до здійснення професійної підготовки майбутніх учителів музики, який передбачає відродження класичної освіти, що спирається на збільшення частки мистецтв у навчанні та якісне їх вивчення; побудову предметно-інтегративної моделі навчання.